

Att bedöma en källa

Vi bär alla på en bild av vikingatidens människor. Den period om ca 300 år som fått namnet vikingatid har mer än någon annan gett människor ur vår förhistoria ett ansikte. Vi kan föreställa oss hur de såg ut och vad de gjorde. Åtminstone några av dem.

Arkeologen Tore Artelius har påpekat:

”Vikingatiden är en grundbult i svensk självbild och medborgaridentitet. Föreställningen om vikingatiden och vikingen är en väsentlig komponent i den sammansatta psykologiska och identitetsgivande modersmjölk som staten Sverige historiskt sett sedan 1800-talet har tillhandahållit varje ny generation barn i syfte att skapa en nationell samhörighetskänsla. Myten är i högsta grad levande och fortfarande i bruk.

Erfarenheter från skolan, främst åk 3 och 4, visar att myten ännu fungerar som identitetsskapare. När barnen ombeds att definiera vad historia är för dem ritar bortåt 25 procent av dem bilder av vikingaskepp och blodtörstiga skandinaver”.

Denna bild, som skolan ofta skapar, innebär att vi i dag har ett stort glapp mellan det arkeologer och forskare vet om vikingatiden och den bild som de flesta svenskar bär på.

Bilden av vikingen (som nästan alltid är man!) lever ett eget liv i serieteckningar, turistshopar och på fotbollsläktare.

Det är ofta en rå och klumpig sälle vi får stifta bekantskap med. Han är dålig på att fungera ihop med andra på fredliga villkor och tycks mer präglat av mycket muskelkraft än utvecklad hjärna.

Men forskarna framhåller bland annat att de flesta människor under vikingatid var bönder som inte reste ut och att kvinnorna hade en viktig roll i familjen och en stark ställning.

Hur stämmer det med de bilder vi ofta bär med oss?

förskoleklass

årskurs 1–5

årskurs 6–9

gymnasiet

fakta

Övning:

Att bedöma en källa

Den arabiske köpmannen At-Tartuschi från Cordoba i Spanien gav, när han besökt en vikingatida stad på gränsen mellan det som i dag är Tyskland och Danmark omkring 950, den här bilden.

”Slesvig är en mycket stor stad vid yttersta änden av världshavet. I dess inre finns färskvattenbrunnar. Dess invånare är Siriusdyrkare, bortsett från ett litet antal som är kristna och som har en kyrka där. De firar en fest där de alla samlas för att ära guden och för att äta och dricka. Den som slaktar ett offerdjur – vare sig det är en ox eller en vädur, en getabock eller ett svin – reser vid sin gårdsport pålar och fäster offerdjuret på dem för att folk skall veta att han offerar det till sin guds ära. Staden är fattig på gods och härligheter. Dess invånares viktigaste föda består av fisk, för det finns det gott om. Föds det barn åt en invånare, så kastar han dem i havet för att spara på utgifterna för underhållet.”

Vidare berättade han att det är kvinnorna som har rätten att skiljas; kvinnan ordnar själv skilsmässan när hon vill. Där finns också ett konstgjort ögonsmink; när de använder det förbleknar skönheten aldrig utan tilltar tvärtom hos både män och kvinnor. Dessutom sade han sig aldrig ha hört fulare sång än slesvigarnas, det är ett brummande som kommer ur deras strupar som hundskall, bara ännu mer djuriskt.

Uppgifter:

- Läs igenom och notera vilka uppgifter som förvånar dig.
- Är det påståenden i At-Tartuschis berättelse som inte stämmer med din bild av det vikingatida samhället?
- Det kan vara lätt att sätta tilltro till någon som varit på plats, sett hur det är. Men vad säger du om At-Tartuschis uppgifter om:
 - Hur nyfödda barn hanteras?
 - Mäns och kvinnors fåfänga?
 - Kult och religion tar en stor plats i detta avsnitt. Vad kan det säga om betraktaren?

2 Att bedöma en källa

förskoleklass

årskurs 1–5

årskurs 6–9

gymnasiet

fakta